

Project Zeeuws Behout

Restauratieverslag van twee balksleutels , 16^e of 17^e eeuw, uit het Zeeuws Maritiem MuZEEum te Vlissingen..

De balksleutels (afb. 1 en 2) vormen een paar en zijn zeer waarschijnlijk afkomstig van een schouw.

Dit is te zien aan de uitgehakte profilering aan de linker en rechter zijkant.(afb 3 en 4)

Het zeer zware gebogen profiel doet denken aan een zogenaamd wulfsel, dat is een naar voren komend stuk metselwerk (eigenlijk een half tongewelf) tegen het plafond. Het rookkanaal komt tegen het plafond, in een kwartcirkel naar voren . Dit is nodig omdat op de verdieping vaak een tweede schouw was gebouwd, en met een wulfsel was het mogelijk een brandvrije gemetselde stookplaats op de vloer te realiseren. Er zit dan namelijk geen hout van de zoldering onder de stookplaats.

Het rookkanaal van de onderste schouw loopt dan gewoon door achter de tweede schouw op de verdieping.

De afmetingen van de balksleutels komen goed overeen met de breedte van de zogenaamde raveelbalken. Dit zijn een soort extra zware kinderbalken rondom het rookkanaal van een schouw.(afb 5)

In dit geval moet het wulfsel afgetimmerd zijn geweest met een houten lijst, het profiel van de lijst is (in negatief, afb 3 en 4) te zien aan de zijkanten van de balksleutels.

Voor een moerbalk zijn de balksleutels, gezien de ouderdom te smal.

Het is duidelijk dat de balksleutels onderdeel zijn geweest van een veel groter geheel, en het is jammer dat we niet weten hoe de betreffende schouw er uit heeft gezien. Ze zijn volgens het rapport afkomstig uit een huis aan de Breewaterstraat in Vlissingen.

Deze straat is helaas , zoals zoveel mooie straten in Vlissingen , geheel gesloopt en de bebouwing is vervangen door nieuwbouw.

Het snijwerk doet erg denken aan het snijwerk aan 17^e eeuwse schepen.

Volgens mededeling van mevrouw C. E. Heyning, hoofdconservator van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, gaat het hier echter om 16^e eeuwse balksleutels te dateren ca 1565-70. Volgens haar toont het snijwerk overeenkomst met het Vlaamse rolwerk van Cornelis Floris c.s. (met name de band om het lichaam) dat in Zeeland in die jaren zeer populair was.

Dat de beide balksleutels als stel iets verschillend zijn is niet ongebruikelijk. Dergelijk beeldhouwwerk werd dikwijls zo uit de vrije hand op het hout getekend en daarna uitgestoken. Daardoor vertonen meerdere dezelfde stukken vaak grote onderlinge verschillen, en soms zijn die verschillen met opzet zo bedacht.

De balksleutels zijn een fraaie voorbeeld van de enorme rijkdom aan 16^e en 17^e eeuwse elementen , waar Vlissingen tot in de jaren '60 van de vorige eeuw zo rijk aan was.

Nu is daar nog slechts een fractie van over.

Conform het advies in het rapport werden achter de ene afgekorte balksleutel diverse stukken kops grenenhout gemonteerd.(afb.6)

Slechts aan de bovenzijde zit het hout gelijmd. Om een goede verbinding te krijgen werd de ingekorte console afgeschuind en een klein stukje van het snijwerk afgezaagd, dit is gekopieerd op het nieuwe stuk.(afb 7)

De overige stukken grenenhout zijn wel onderling verlijmd maar niet aan de balksleutel. Plaatselijk is ter versterking een los stuk koolstofstaaf (een oude tentstok) in het hout gestoken Als de balksleutels ooit weer gebruikt zouden worden is het mogelijk om de opengebleven ruimte met kunsthars vol te gieten, balksleutels en reparatie worden dan een geheel.

Het is goed mogelijk het snijwerk te completeren, hierover wordt echter niets in het rapport vermeld en het uitgetrokken budget is daarvoor onvoldoende. Indien gewenst kan dit altijd nog in een later stadium gebeuren.

Alle aangezette stukken werden met verdunde bruinzwarte waterbeits op kleur gebracht . Om het uitgebeten effect , wat zo kenmerkend is voor oud, afgeleefd vuren- of grenenhout te bereiken werd aan de beits een beetje krijt en/of bentoniet toegevoegd.

Koudekerke, 1 augustus 2007

Riaan Rijken www.acrijken.nl

Afb. 1 de rechter balksleutel is nog goeddeels gaaf

afb.2 de linker balksleutel voor de restauratie. Aan de achterzijde is ongeveer 15 cm weggehaald

afb 3

afb. 4

afb.5 Tijdens de restauratie van het Oude Gasthuis te Vlissingen (thans Gemeentearchief) kwam dit verdwenen rookkanaal te voorschijn. De breedte van het 17^e eeuwse rookkanaal is te zien aan de grijze aftekening op de achterwand. Later werd er een veel smaller rookkanaal ingebouwd.

De raveelbalken tegen de zoldering (links en rechts van het vroegere rookkanaal) zijn zwaarder dan gewone kinderbalken maar lichter van afmeting dan moerbalken.
(foto gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in beeld)

afb.6

afb.7

afb.8

afb.9

afb. 10